

HATVANI ISTVÁN

1718. november 21-én Rimaszombaton született a „magyar Faustnak” is nevezett polihisztor, Hatvani István. A Debreceni Kollégium egykori professzora 15 éves koráig Rimaszombaton, majd a Losoncon volt diák. 18 évesen Kecskeméten, később Révkomáromban tanult, 23 évesen pedig a korszak leghíresebb hazai református főiskolájára, a Debreceni Református Kollégiumba nyert felvételt. Kiemelkedő eredményei miatt a városi tanács támogatta a Zürichben, Bázelen, Bernben és Groningenben, számos tudományterületen folytatott külföldi tanulmányait. Bár több intézmény ajánlott állást neki, mégis Debrecent választotta és visszatért a cívus városba.

1749-ben kinevezték professzorrá; a Debreceni Református Kollégiumban csillagászatot, fizikát, számtant, mértant, teológiát, orvosi élettant, valamint hidrosztatikát kezdett el oktatni. *A matematika hasznáról a teológiában és szükségességéről a fizikában* című tanári székfoglalójában a matematika tudományának jelentőségére és terjesztésének fontosságára hívta fel a figyelmet, a természettudományok tárgyalásának matematikai alapját hangsúlyozta.

Hatvani István tanári munkája több okból is kiemelkedő volt. Igen széleskörű tudással rendelkezett, emellett bevezette a „kísérleti fizika” nevű tárgyat, amely magában foglalta a kémia, botanika, orvosi fiziológia, földrajz és hidrosztatika elveit, valamint az egész mechanikát és az asztronómia elveit is. Előadásain kísérletezett, számtalan bemutatóeszközt szerzett be és készített el saját kezűleg is. A tudomány fejlődésével folyamatosan lépést tartott, 1750-től az elektromossággal is foglalkozott. Kezdeményezte egy fizikai auditórium kialakítását, mely bemutatóteremként funkcionált. Ezt úgy tervezte meg, hogy a kísérletek elvégzésére a lehető legalkalmasabb legyen. Az országban először iskolaorvosi feladatokat látott el, sok páciens járt hozzá, felkérték Debrecen és Bihar megye gyógyszertárainak felügyeltére is. A kollégium hivatalos ügyeiben is eljár, ha erre volt szükség. 1757-ben készült el az *Introductio ad principia philosophiae solidioris* (Bevezetés a szilárdabb filozófia elveibe) című könyvével, melyet sok éven át tökéletesített. Ebben – hazánkban először – írt a valószínűségszámításról.

Hatvani István kiemelkedő ismeretanyaggal rendelkező, tevékeny tudós ember volt, meghatározó jelentősége a debreceni oktatásra és tudományos életre megkérdőjelezhetetlen. A tiszteletére állított szoborral a Debreceni Egyetem kertjében találkozhatunk, kézíratait, eszközeit nagy becsben őrzik, egy utcát és egy tehetséggondozással foglalkozó szakkollégiumot is elneveztek róla.

Források:

<http://w3.atomki.hu/Hatvani/>

http://www.ng.hu/Civilizacio/2007/11/Hatvani_Istvan_az_ordogi_professzor

<http://hitek.drk.hu/>

Összeállította: Oláh Eszter

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN